

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

БОНДАРУК ЯНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 371.14.011 (73)

**ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ УЧИТЕЛІВ У США**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Черкаси – 2013

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
педагогічних наук України
Кузьмінський Анатолій Іванович,
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького,
ректор.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член Національної академії
педагогічних наук України
Євтух Микола Борисович,
Національна академія
педагогічних наук України,
академік-секретар відділення вищої освіти;

кандидат педагогічних наук, доцент
Чепурна Наталія Миколаївна,
Черкаський обласний інститут
післядипломної освіти
педагогічних працівників
Черкаської обласної ради,
ректор.

Захист відбудеться «13» січня 2014 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 73.053.02 в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького, за адресою: 18031, м. Черкаси, бульвар Шевченка, 81, 2-й поверх, зал засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в Науковій бібліотеці Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького: 18031, м. Черкаси, вул. Університетська, 22.

Автореферат розіслано «12» грудня 2013 р.

Т. в. о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради

Н. М. Остапенко

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нині в усьому світі триває переосмислення змісту й мети концепції освіти, що вмотивоване застарілістю традиційних освітніх систем, які неспроможні відповідно до вимог часу задовольнити багатоаспектний розвиток сучасної людини. За цих умов проблеми освіти педагогів привертають увагу багатьох учених, оскільки неперервний професійний розвиток і якісне підвищення кваліфікації вчителів упродовж педагогічної кар'єри є запорукою успішного розвитку освітньої сфери.

Важливим стає розвиток вітчизняної післядипломної педагогічної освіти на основі вивчення й часткового впровадження позитивного освітнього досвіду країн, які досягли вагомих успіхів. Про це свідчить й ухвалення галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти України, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 1176 від 14 серпня 2013 р. У документі наголошено на тому, що підвищення кваліфікації вчителів як значущий складник неперервної педагогічної освіти має сприяти модернізації освіти шляхом осмислення національного й зарубіжного досвіду. В аналізованому контексті наукове зацікавлення становлять проблеми організації навчального процесу вчителів у післядипломній педагогічній освіті США.

Сполучені Штати Америки – одна з тих країн, де в останні роки відбуваються прогресивні зміни в педагогічній освіті, спрямовані на різнобічний розвиток педагога як професіонала та майстра педагогічної справи. В основних освітніх законах і документах цієї країни зацентровано на необхідності модернізації післядипломної педагогічної освіти як важливої умови поліпшення якості загальної середньої освіти та окреслено пріоритетні напрями вдосконалення професійного розвитку вчителів упродовж педагогічної кар'єри.

У США створено децентралізовану систему післядипломної педагогічної освіти, зорієнтовану на підвищення рівня якості загальної освіти в кожному штаті. При цьому особистісно орієнтований підхід до організації професійного вдосконалення вчителів сприяє успішній адаптації загальних державних освітніх стандартів до культурних, національних, економічних особливостей кожного регіону країни.

В Україні, як і в США, розробляють нові підходи до організації системи післядипломної педагогічної освіти, згідно з якими має бути створена нова високоефективна система підвищення кваліфікації вчителів, що відповідає б світовим освітнім стандартам.

Удосконалення післядипломної педагогічної освіти, від якої залежить якість загальної освіти, постає як актуальна проблема в діяльності інститутів підвищення кваліфікації та післядипломної освіти педагогічних кадрів, вищих навчальних закладів педагогічного профілю, що потребує нових підходів до її розв'язання.

Профільні й післядипломні педагогічні навчальні заклади США є одними з найкращих у світі з упровадження інноваційних форм навчання, високоефективної підготовки вчителів і сприяння вдосконаленню їхніх знань та вмінь упродовж професійної діяльності.

На початку ХХІ ст. в Україні зазнала актуалізації проблема реорганізації та вдосконалення післядипломної педагогічної освіти. В основних освітніх законах і документах України (Національна доктрина розвитку освіти (2002 р.), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2011 р.), Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти (2013 р.), укази Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні» (2005 р.), «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р.), накази Міністерства освіти і науки України «Про затвердження плану дій щодо реформування системи педагогічної і післядипломної освіти педагогічних працівників на 2009–2012 роки» (2009), «Про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу» (2005 р.)) чітко схарактеризовано проблеми освітньої сфери, де вдосконалення післядипломної педагогічної освіти посідає важливе місце.

Питання розвитку й удосконалення післядипломної педагогічної освіти досліджено в наукових працях українських і російських учених (Н. Білик, С. Болсун, І. Ганченко, М. Євтух, І. Зязюн, Т. Кочарян, В. Кремень, А. Кузьмінський, Н. Кутєєва, Т. Макаренкова, М. Малишева, Л. Мітіна, В. Олійник, В. Руссол, В. Сластьонін, І. Сотніченко, Н. Чепурна та ін.). Окремі аспекти організації системи підвищення кваліфікації вчителів аналізували А. Зубко, С. Петрусенко, Е. Унтілова та ін.

Нові підходи до розвитку педагогічної освіти, ґрунтовані на принципах гуманізму, умови вдосконалення неперервного професійного розвитку вчителів у зарубіжних країнах представлено в працях І. Гушлевської, Т. Кошманової, М. Нагач, О. Садовець (США), Т. Десятова (Східна Європа), Н. Муқан (Канада), Л. Поліщук (Великобританія), С. Синенко (Західна Європа). Дослідження окремих етапів професійного вдосконалення вчителів у США запропоновано в студіях Г. Андреевої, Н. Кагановської, Ж. Кузьмініх, І. Савенкової, А. Сбруєвої, О. Хабутдінової, Т. Чувакової.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про важливість подальшого вивчення особливостей організації навчального процесу вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти для з'ясування можливих шляхів удосконалення цієї сфери. Нині в Україні підвищення кваліфікації вчителів часто має формальний характер та ототожнене з проходженням кількатижневих курсів підвищення кваліфікації й участю в окремих формах роботи (семінари, конференції), які переважно не становлять практичної цінності для вчителів; відсутня чітка система оцінювання якості професійного розвитку вчителів у різні періоди педагогічної діяльності; домінують групові форми роботи в системі підвищення кваліфікації вчителів.

Наявність описаних проблем зумовлює необхідність вивчення прогресивних ідей досвіду розвинених країн у цій сфері, зокрема США, де навчальний процес у системі підвищення кваліфікації вчителів спрямований не лише на розвиток та вдосконалення професійних знань і вмінь учителів, а й на підготовку педагога нового зразка, що готовий до діяльності в сучасному інформаційному суспільстві. Творче використання в Україні прогресивних ідей американського досвіду сприятиме розв'язанню зафіксованих суперечностей, зокрема між:

- сучасними вимогами до підвищення кваліфікації вчителів і реальним станом організації післядипломної педагогічної освіти;
- нарізю необхідністю впровадження освітніх інновацій у післядипломній педагогічній освіті України і традиційними підходами до підвищення кваліфікації вітчизняних педагогів;
- прагненням учителів до неперервного професійного розвитку й можливостями реалізації цих прагнень.

Окреслені вище прогалини в організації післядипломної освіти вчителів і наявність суперечностей зумовили вибір теми дослідження – **«Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації учителів у США»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація підготовлена відповідно до плану науково-дослідницької роботи кафедри педагогіки вищої школи й освітнього менеджменту Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького «Моделювання професійної діяльності майбутнього фахівця в умовах інтеграції України в європейській освітній простір» (державний реєстраційний номер 0109W002550). Тема роботи затверджена вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 5 від 25.02.2011 р.) та узгоджена рішенням бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 8 від 25.10.2011 р.).

Мета дослідження – виокремити й дослідити особливості організації професійного розвитку вчителів у системі підвищення кваліфікації у США, порівняти їх зі специфікою організації системи підвищення кваліфікації вчителів в Україні та з'ясувати можливості творчого використання американського досвіду в післядипломній педагогічній освіті України.

Завдання роботи:

- 1) дослідити теоретичні підходи до трактування сутності базових понять «неперервна освіта», «післядипломна педагогічна освіта», «підвищення кваліфікації вчителів»;
- 2) проаналізувати сучасну систему організації навчального процесу в руслі підвищення кваліфікації вчителів у США;
- 3) з'ясувати особливості організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації у США на різних етапах професійного розвитку вчителів;

4) виконати порівняльний аналіз організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США й Україні;

5) теоретично обґрунтувати й розробити навчальний спецкурс «Система підвищення кваліфікації вчителів у США», створити навчально-методичний комплекс для студентів вищих навчальних закладів педагогічного профілю і слухачів закладів післядипломної педагогічної освіти України на основі творчого використання прогресивних ідей досвіду США.

Об'єкт дослідження – система підвищення кваліфікації вчителів у США.

Предмет дослідження – структура і зміст навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США.

Для реалізації поставленої мети використано **методи наукового дослідження**. *Теоретичні*: індукція, дедукція й узагальнення, що сприяли обґрунтуванню теоретичних положень; інтерпретаційно-аналітичний – для вивчення й аналізу вітчизняної та зарубіжної педагогічної, психологічної, методичної літератури; порівняльно-історичний – для окреслення причин реформування післядипломної педагогічної освіти в США й Україні; порівняльно-педагогічні методи оптимізували виокремлення напрямів розвитку післядипломної педагогічної освіти в США, спільних і відмінних рис змісту, структури й форм навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США та Україні; прогностичний – для опису можливостей використання позитивного американського досвіду в післядипломній педагогічній освіті України. *Емпіричні*: спостереження – для виокремлення основних положень, які слугують науково-теоретичною основою дослідження; інтерв'ю, опитування бесіда – для характеристики соціокультурних особливостей педагогічної освіти в США.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *перше* проаналізовано сучасний стан професійного розвитку вчителів у системі підвищення кваліфікації вчителів у США, який характеризується навчанням за програмами підтримки вчителів-початківців у перші роки педагогічної діяльності та в подальшому професійному зростанні, що має циклічний характер і вможливує неперервність професійного розвитку; схарактеризовано зміст, структуру та форми професійного розвитку вчителів США на різних етапах навчання в системі підвищення кваліфікації; сформульовано положення щодо впровадження прогресивних ідей досвіду США в післядипломну педагогічну освіту України (організація двохетапності навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів за зразком США; повторне оцінювання й контроль якості професійних знань і вмінь учителів-початківців упродовж перших трьох років педагогічної діяльності; обов'язкове вивчення особливостей роботи з дітьми у сфері спеціальної освіти; впровадження курсів і семінарів із вивчення історії краю, де працює вчитель, мовних і культурних особливостей; підвищення ролі самостійної роботи та самоосвітньої діяльності вчителів у процесі професійного вдосконалення; зростання чисельності індивідуальних форм професійного розвитку

й запровадження елективного підходу до вибору форм і видів роботи з підвищення кваліфікації);

– *удосконалено*: періодизацію розвитку післядипломної педагогічної освіти у США (додано шостий і сьомий періоди); положення стосовно напрямів професійного розвитку вчителів у системі підвищення кваліфікації, що відповідають професійним, індивідуальним і зв'язаним із місцем роботи потребам учителів;

– *подальшого розвитку набуло* трактування базових понять післядипломної педагогічної освіти й положення щодо впливу колективної співпраці та професійних навчальних спільнот учителів у США на організацію навчального процесу в системі післядипломної педагогічної освіти в цій країні.

Практичне значення роботи полягає в тому, що на основі творчого використання в освітній сфері України педагогічних ідей досвіду США підготовлено посібник зі спецкурсу «Система підвищення кваліфікації вчителів у США» та програму й навчально-методичні рекомендації до зазначеного спецкурсу, які можуть бути використані в процесі професійної підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів, у системі післядипломної педагогічної освіти педагогічних працівників для ознайомлення освітян із теоретичними основами організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США, розширення їхнього світогляду та поглиблення знань про особливості неперервного професійного розвитку, що сприятиме вдосконаленню організації процесу підвищення кваліфікації з використанням досвіду США.

Матеріали наукового дослідження **впроваджено** в практику навчально-виховної роботи вищих навчальних закладів: Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (довідка 3175/01-55/33 від 30.08.2013), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (довідка 298/03 від 13.05.2013), Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (довідка 166-н від 19.06.2013), Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського (довідка 646/05-07 від 27.08.2013).

Апробація результатів дослідження відбувалася під час виголошення доповідей та обговорення основних положень дисертації на *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Инновационная научная деятельность» (Горлівка, 27–28 жовтня 2011 р.), «Психологія та педагогіка: теоретичні та методологічні проблеми сучасної освіти» (Львів, 5 травня 2012 р.), «Наукові дослідження сучасності» (Київ, 30 травня 2012), «Сучасні тенденції використання дидактичних ідей Яна Амоса Коменського» (Умань, 25–26 жовтня 2012 р.), «Педагогіка А. С. Макаренка в полікультурному освітньому просторі» (Полтава, 12–14 березня 2013 р.); *усеукраїнських науково-практичних конференціях*: «Наука України. Перспективи та потенціал» (Запоріжжя, 22–24 лютого 2012 р.), «Придніпровські соціально-гуманітарні читання» (Дніпропетровськ, 22 лютого 2013 р.), «Науковий діалог «Схід–Захід»

(Кам'янець-Подільський, 10 липня 2013 р.)»; *міжнародних педагогічних читаннях* «Наукова спадщина О. А. Захаренка як джерело виховання молодого покоління» (Черкаси, 2 лютого 2012 р.).

Теоретичні положення та основні результати дисертації представлені автором у 18 наукових працях, із них 8 статей у фахових виданнях України, 1 стаття в зарубіжному виданні, 8 тез у збірниках матеріалів наукових конференцій, 1 навчально-методичний посібник.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (327 найменувань, із них 232 – іноземними мовами), 16 додатків (обсяг – 58 сторінок). Робота містить 7 рисунків та 11 таблиць (15 сторінок). Повний обсяг дисертації – 302 сторінки, основний зміст роботи викладено на 176 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність наукового пошуку; з'ясовано стан опрацювання проблеми; окреслено об'єкт, предмет, мету, завдання й методи дослідження; описано наукову новизну, обґрунтовано практичне значення роботи; викладено інформацію про апробацію та впровадження результатів дисертаційної роботи.

У **першому розділі** «Теоретичні основи організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів» проаналізовано філософську та психолого-педагогічну літературу й на цій основі з'ясовано теоретичні засади професійного розвитку вчителів у системі підвищення кваліфікації. Акцентовано увагу на аналізі проблем організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, що спричинене переосмисленням функцій і завдань учителів у сучасній школі. З'ясовано сутність базових понять «неперервна освіта», «післядипломна педагогічна освіта», «підвищення кваліфікації вчителів».

Аналіз досліджень вітчизняних і зарубіжних учених довів, що система підвищення кваліфікації вчителів являє собою важливий складник неперервної педагогічної освіти. Підсумовано, що вона є найскладнішою за змістом і найдовшою в хронологічних межах, оскільки процес удосконалення фахових знань триває впродовж професійного життя вчителя.

Схарактеризовано сучасні підходи до організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів, виконано порівняльний аналіз особливостей професійного вдосконалення вчителів у різних країнах світу.

Зазначено, що нині розвиток системи підвищення кваліфікації вчителів у всьому світі суттєвою мірою залежить від діяльності міжнародних організацій, які аналізують альтернативні підходи до розв'язання проблем професійного вдосконалення вчителів.

Основні тенденції розвитку післядипломної освіти вчителів, підходи до організації навчання в системі підвищення кваліфікації, вимоги та функції

висококваліфікованого фахівця педагогічної сфери описано в документах ЮНЕСКО, Інтернаціоналу освіти, Міжнародного інституту розвитку освіти, Міжнародної організації економічної співпраці та розвитку, Міжнародної організації праці (МОП), Міжнародного бюро освіти та ін.

Ретроспективний аналіз етапів становлення післядипломної педагогічної освіти в США вможливив окреслення й обґрунтування основних причин реформування цієї сфери: соціально-економічні та культурні зміни в суспільстві. З'ясовано, що основними спонуками до проведення реформ у сфері післядипломної педагогічної освіти в США були сповільнений розвиток середньої освіти, брак кваліфікованих учителів, невідповідність програм професійного розвитку фаховим потребам учителів.

Теоретичний аналіз наукового пошуку дав змогу зробити висновок про те, що організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів належить до однієї з міжнародних, актуальних проблем у педагогічній освіті, що відображає загальний розвиток освіти країни. Це також умотивоване вимогами галузевої Концепції розвитку неперервної педагогічної освіти, що затверджена наказом Міністерства освіти і науки України №1176 від 14 серпня 2013 р. У документі окреслено шляхи забезпечення неперервності розвитку педагогічної освіти, що полягають у розробленні новітніх програм післядипломної педагогічної освіти, які сприяють свободі вибору місця, термінів, змісту й форм педагогічної освіти, та в запровадженні інноваційних форм організації підвищення кваліфікації вчителів.

У **другому розділі** «Методичні аспекти організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США» на основі досліджень вітчизняних і зарубіжних учених описано основні зміни в післядипломній педагогічній освіті США, що відбулися після утвердження Акту-програми «Школа без учнів, які не встигають» у 2002 р.; окреслено сучасні напрями професійного вдосконалення вчителів; з'ясовано особливості функціонування системи підвищення кваліфікації вчителів у США.

Схарактеризовано три типи педагогічного сертифіката у США: початковий (тимчасовий) – мають молоді вчителі зі стажем роботи менше ніж 4 роки; стандартний, або професійний (постійний), – отримують учителі зі стажем роботи понад 4 роки, сертифікат поновлюють кожні 5 років; сертифікат висококваліфікованого фахівця (поновлюють кожні 10 років) – одержують учителі, які пройшли сертифікацію в Державному департаменті сертифікації США (NBC).

Унаслідок аналізу психолого-педагогічної літератури підсумовано, що професійний розвиток учителів у системі підвищення кваліфікації США відбувається у два етапи: 1) перші три роки педагогічної діяльності; 2) наступні роки педагогічної роботи. Перший період передбачає проходження програм підтримки вчителів-початківців і завершується отриманням професійного педагогічного сертифіката. Другий період розпочинається після отримання професійного сертифіката і прогнозує проходження годин професійного розвитку для систематичного поновлення педагогічного сертифіката

раз на 5 років, отримання державного сертифіката й активну самоосвітню діяльність.

Осмислення діяльності освітніх установ (Відділ освітніх досліджень (ETS) у Принстоні (Нью-Джерсі), Центр учителя-початківця (NTC) у Каліфорнійському університеті (м. Санта-Круз)), які лідирують у сфері професійного вдосконалення вчителів у США, та популярних програм підтримки вчителів-початківців (Програма підтримки й оцінювання вчителів-початківців (BTSA) у Каліфорнії, Програма менторства й навчання вчителів (TEAM) у Коннектикуті) дало підстави для характеристики особливостей організації підтримки вчителів на першому етапі професійного вдосконалення. З'ясовано, що мета, форми й методи навчального процесу на першому етапі підвищення кваліфікації вчителів у США спрямовані на заохочення молодих учителів до неперервного професійного розвитку, доведення необхідності поєднувати педагогічну підготовку фахівців у коледжах та університетах із професійними потребами вчителя-практика й навчальними потребами учнів.

Доведено, що для систематичної ресертифікації вчителі планують індивідуальні освітньо-професійні програми підвищення кваліфікації, які передбачають різні форми й види професійного вдосконалення (робота ментором, наукова робота, участь у різних конференціях і семінарах, навчання для отримання ступеня магістра). Навчальне навантаження в цих програмах підраховане в годинах професійного розвитку та регламентоване кожним штатом з урахуванням Державних професійних стандартів для вчителів. Такий підхід до організації системи підвищення кваліфікації вчителів сприяє неперервному професійному розвитку вчителя впродовж педагогічної кар'єри та вможливорює формування належних знань, умінь і навичок, необхідних для успішного, демократичного, зв'язаного із життям навчання учнів у США.

З'ясовано, що мета професійного розвитку вчителів залежить від різних потреб: професійних (отримання й поновлення педагогічного сертифіката, проходження програм підготовки вчителів-магістрів); зв'язаних із місцем роботи (розвиток лідерських умінь, навичок дослідника); індивідуальних (різні форми професійного вдосконалення, участь у фахових навчальних спільнотах).

Зосереджено увагу на тому, що важливою умовою якісного професійного вдосконалення вчителів у США є колективна співпраця в онлайн-режимі, яка відбувається як на рівні школи й округу, так і на рівні коледжу чи університету. Колективне обговорення та аналіз педагогічної діяльності, взаємопідтримка вчителів створюють належні умови для ефективного професійного розвитку в навчальних спільнотах, що оптимізують неперервне підвищення кваліфікації без відриву від педагогічної діяльності.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури зазначено, що використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації процесу підвищення кваліфікації вчителів сприяє: подоланню географічних, культурних, соціальних бар'єрів для організації якісного навчання; удосконаленню професійних знань і вмінь учителів; утворенню успішних професійних навчальних спільнот.

Схарактеризовано особливості організації системи підвищення кваліфікації вчителів у США відповідно до різних етапів підвищення кваліфікації. Специфіку цієї системи зображено на рис. 1.

З'ясовано, що неперервне професійне вдосконалення вчителів ураховує державні професійні освітні стандарти, професійні стандарти кваліфікації вчителів й особливості фахового вдосконалення вчителів на рівні кожного штату. Усе це формує теоретичне підґрунтя для професійного розвитку вчителів і вмотивовує особливості організації навчального процесу на різних етапах підвищення кваліфікації вчителів у США.

У **третьому розділі** «Порівняльний аналіз організації підвищення кваліфікації вчителів у США й Україні» окреслено подібне та відмінне в організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США й Україні, схарактеризовано особливості вітчизняної післядипломної педагогічної освіти на сучасному етапі розвитку України, з'ясовано можливості впровадження прогресивних ідей досвіду США з питань організації неперервного професійного розвитку вчителів у систему підвищення кваліфікації педагогів в Україні.

Наголошено, що реформування освітньої сфери в Україні відбувається в умовах соціальної, економічної, моральної кризи й зумовлене глобальними змінами, які нині характерні для всіх сфер життєдіяльності. Попри низку негативних чинників, що впливають на становлення та розвиток системи освіти, особлива увага акцентована на якісному неперервному професійному вдосконаленні кваліфікації вчителів, що є найважливішим фактором, який позначається на якості освіти й рівні підготовленості молодого покоління до діяльності у високотехнологічному, глобалізованому суспільстві.

Сучасний етап розвитку післядипломної педагогічної освіти в Україні маркований посиленням вимог до професійної компетентності вчителів. Триває вдосконалення змісту, форм і моделей організації програм підготовки й професійного розвитку педагогів: упровадження кредитно-модульної системи навчання у сфері підвищення кваліфікації вчителів, використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації навчального процесу, збільшення навчального навантаження на самостійну роботу освітян. Система підвищення кваліфікації вчителів постає як важлива передумова модернізації освіти з урахуванням ідей національного й зарубіжного досвіду. Про це свідчить низка освітніх законів і документів України, що окреслюють тенденції розвитку сучасної післядипломної педагогічної освіти.

Порівняльний аналіз систем підвищення кваліфікації вчителів у США й Україні засвідчив, що ця освітня сфера в кожній із держав має свої особливості, вивчення яких сприяє виокремленню спільних і відмінних характеристик, що впливають на організацію післядипломної педагогічної освіти.

Професійний рівень учителів в Україні характеризують за кваліфікаційними категоріями, а в США – за типами сертифікатів, різними в кожному штаті.

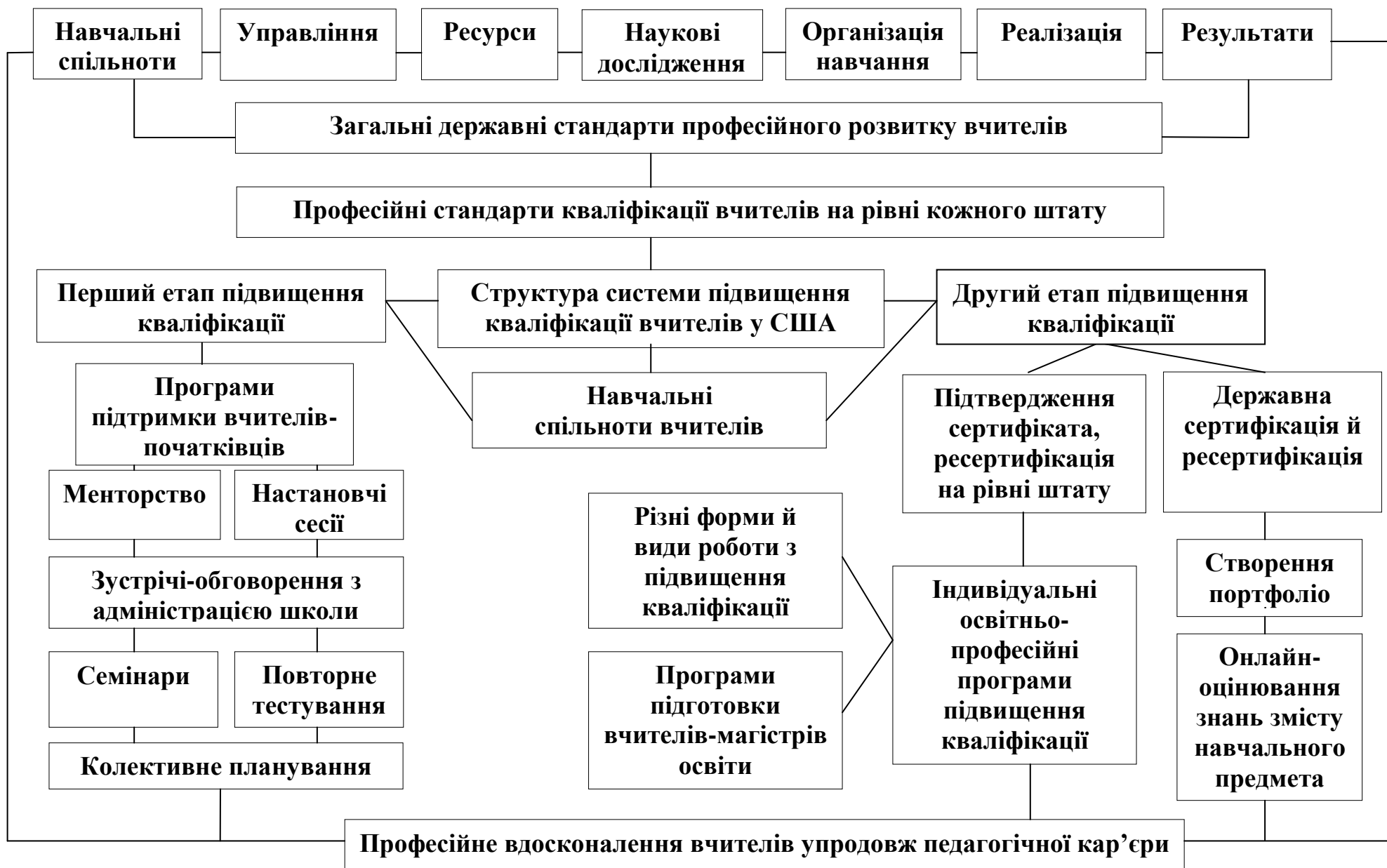

Рис. 1. Система підвищення кваліфікації вчителів у США

На відміну від України, де основну роль у професійному вдосконаленні вчителів відіграють інститути післядипломної педагогічної освіти, фінансовані державою, у США існує низка освітніх установ, які опікуються професійним удосконаленням учителів (окремі підрозділи університетів і коледжів, департаменти освіти штатів, центри при шкільних округах, приватні організації й установи).

Системі підвищення кваліфікації вчителів в обох країнах властива циклічність, реалізована по-різному. У США до основних елементів системи підвищення кваліфікації вчителів належить професійний розвиток учителів-початківців (перші 3 роки педагогічної діяльності), ресертифікація кожні 5 років і державна сертифікація кожні 10 років (за бажанням учителя). В Україні аналізована система представлена атестацією, обов'язковою для всіх учителів кожні 5 років. Спільними для обох країн є й моделі організації навчання. Проте, на відміну від України, де все ще домінує очне навчання, у США переважають дистанційні форми професійного розвитку. Крім того, в Україні проходження окремих форм навчання обов'язкове (курси підвищення кваліфікації), що не притаманне системі післядипломної педагогічної освіти США, де вчитель самостійно обирає форми та зміст навчання.

Порівняно з Україною, де підтримка вчителів-початківців представлена школою молодого вчителя (структурний підрозділ науково-методичної служби школи, до закладу автоматично зараховують учителів зі стажем роботи до 3 років), у США розвиток програм, спрямованих на підтримку вчителів-початківців, вважають однією з основних стратегій забезпечення якості загальної середньої освіти й підвищення рівня професійності вчителів.

Основна мета діяльності школи молодого вчителя в Україні полягає в тому, щоб навчати молодих учителів застосовувати теоретичні знання, набуті під час навчання у ВНЗ, у конкретній практичній роботі, а навчальний процес зорієнтований здебільшого на педагогічний аналіз і планування роботи. Натомість програми підтримки вчителів-початківців у США спрямовані не лише на розвиток умінь застосовувати теоретичні знання на практиці, а й на психологічну підготовку та розвиток критичного мислення в учителів (створення позитивного клімату в класі, професійна відповідальність, ефективна робота в колективі, самоаналіз власної педагогічної практики), що проаналізовано в програмах TEAM (Коннектикут), BEST (Каліфорнія) та ін.

В умовах реформування освітньої сфери, належної підготовки та професійного розвитку вчителів, відповідно до вимог світового освітнього простору, для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, розширення їхнього світогляду розроблено спецкурс «Система підвищення кваліфікації вчителів у США» і підготовлено навчально-методичний комплекс.

У програмі зазначеного спецкурсу подано характеристику змісту навчального матеріалу й описано вимоги до організації навчального процесу. Обґрунтовано теоретичні засади організації системи підвищення кваліфікації

вчителів і практичні рекомендації стосовно вдосконалення процесу їхнього неперервного професійного розвитку.

Результати аналізу особливостей організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів різних штатів засвідчили, що вивчення американського досвіду в цій сфері та його використання у вітчизняній післядипломній освіті стають реальними за таких умов:

- зменшення впливу колективних і збільшення індивідуальних форм навчання на професійний розвиток учителів;
- запровадження державної підтримки для вчителів-початківців;
- упровадження обов'язкових курсів для всіх учителів-предметників зі спеціальної освіти, історії краю й таких, які спрямовані на розвиток і вдосконалення знань та вмінь із загальноосвітніх предметів (математики, літератури, мистецтва).

Ці умови можуть послугувати основою для вдосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів в Україні.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування й практичне розв'язання проблеми організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів і можливостей творчого впровадження прогресивних ідей педагогічної освіти США на українській платформі.

Результати науково-педагогічного пошуку свідчать про успішне виконання сформульованих завдань і досягнення мети, що дає підстави для переконливих й обґрунтованих узагальнень та висновків.

1. На основі теоретико-педагогічного аналізу організації системи підвищення кваліфікації вчителів у США як складника неперервної педагогічної освіти обґрунтовано теоретичні підходи до сутності базових понять «післядипломна освіта», «неперервна освіта», «система підвищення кваліфікації вчителів», які відображають зміст і структуру післядипломної освіти вчителів; з'ясовано напрями вдосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів.

Схарактеризовано роль міжнародних організацій у розв'язанні проблем, зв'язаних із післядипломною педагогічною освітою, та питань організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів.

Унаслідок ретроспективного аналізу становлення й розвитку системи підвищення кваліфікації вчителів у США виокремлено основні проблеми, зв'язані з усуненням недоліків професійного вдосконалення педагогічних кадрів і поліпшенням показників успішності учнів.

2. Проаналізовано сучасну систему організації навчального процесу в аспекті підвищення кваліфікації вчителів у США. З'ясовано, що система підвищення кваліфікації вчителів у цій країні має децентралізовану систему управління. Така особливість умотивовує різні підходи до організації навчання, варіативність у навчальному навантаженні та формах професійного розвитку, відповідно до освітніх потреб кожного штату.

Навчальний процес у системі підвищення кваліфікації вчителів організований згідно з національними освітніми традиціями, Державними стандартами професійного розвитку вчителів, що адаптовані до освітніх потреб кожного штату.

Осмислення програм підвищення кваліфікації вчителів у США дало підстави стверджувати, що активний пізнавальний процес, який стимулює науково-дослідницьку діяльність, слугує основою професійного розвитку вчителів упродовж педагогічної кар'єри. Учитель бере активну участь в організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації.

Підсумовано, що навчальний процес у системі підвищення кваліфікації вчителів організовано в трьох різних площинах відповідно до індивідуальних потреб кожного вчителя, професійних потреб і потреб, зв'язаних із місцем роботи.

3. З'ясовано особливості організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації в США на різних етапах професійного розвитку вчителів. Аналіз процесу підвищення кваліфікації вчителів у США свідчить, що модернізація цієї освітньої ланки зв'язана з економічними, культурними, освітніми змінами в країні. Зазначено, що системі підвищення кваліфікації вчителів у США властива двохетапність (проходження програм підтримки вчителів-початківців (перші 3 роки) та ресертифікація (кожні 5 років)) і посилення контролю за рівнем якості професійного вдосконалення вчителів упродовж педагогічної кар'єри (тестування молодих учителів, державна сертифікація для вчителів зі стажем роботи понад 10 років).

Навчання за програмами підтримки вчителів-початківців організовано у формі менторства, настановчих сесій, зустрічей-обговорень педагогічних проблем з адміністрацією школи, колективного планування уроків, повторного оцінювання професійних знань і вмінь, після якого вчителі отримують постійний педагогічний сертифікат.

Ресертифікація вможливує неперервне підвищення кваліфікації вчителів і передбачає проходження програм підготовки вчителів-магістрів у педагогічному коледжі й індивідуальної освітньо-професійної програми (різні форми та види роботи з підвищення кваліфікації), навчальне навантаження в якій підраховане в годинах професійного розвитку. Кількість годин професійного розвитку регламентує кожен штат самостійно.

Зроблено висновок, що державна освітня політика США спрямована на поліпшення рівня якості успішності учнів із природничо-математичних і гуманітарних наук, це зв'язане із загальним рівнем розвитку освіти, економічними й культурними характеристиками країни.

4. Порівняльний аналіз особливостей організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США й Україні дав змогу виокремити подібні та відмінні риси. Підвищення кваліфікації вчителів є обов'язковим в обох країнах, йому властива циклічність (атестація – в Україні, ресертифікація – у США). Планування індивідуальної освітньо-професійної програми підвищення кваліфікації вчителів в аналізованих

державках відбувається з урахуванням різних форм і видів професійного розвитку (курси, семінари, симпозиуми, індивідуальна робота, дискусії, обмін досвідом, аналіз педагогічної практики). Для США характерний індивідуалізований підхід до організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів (відповідно до потреб кожного вчителя), для України – диференційований підхід (навчання згідно зі спеціальностями та кваліфікаційним рівнем учителів (категорії)). Водночас зафіксовано особливості професійного вдосконалення вчителів у США, а саме: децентралізована система управління післядипломною педагогічною освітою; двохетапність професійного розвитку вчителів у системі підвищення кваліфікації; самостійне планування навчального часу вчителів; вільний вибір форм і мети професійного розвитку, самоосвітньої діяльності вчителів – основа професійного розвитку; надання переваги дистанційній формі професійного розвитку; організація професійного розвитку у формі науково-дослідницької діяльності; організація професійних навчальних спільнот на рівні школи, округу, штату, країни для забезпечення неперервності професійного розвитку вчителів.

Урахування досвіду США з організації підвищення кваліфікації вчителів дало змогу констатувати окремі його позитивні ідеї для оновлення й реформування післядипломної педагогічної освіти в Україні: організація двохетапності навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів за зразком США, що посилює контроль за якістю професійної компетентності вчителів упродовж педагогічної практики; обов'язкове вивчення особливостей роботи з дітьми у сфері спеціальної освіти, упровадження курсів і семінарів із вивчення історії краю, де працює вчитель, мовних і культурних особливостей; збільшення ролі самостійної роботи та самоосвітньої діяльності вчителів у процесі професійного вдосконалення; зростання кількості індивідуальних форм професійного розвитку й запровадження елективного підходу до вибору форм навчання.

5. Порівняльно-педагогічний аналіз організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів на різних його етапах у США та вивчення вітчизняного досвіду роботи із зазначеної проблеми дали змогу описати можливості впровадження прогресивних ідей американського досвіду організації освітньої сфери в післядипломну педагогічну освіту України.

Для вдосконалення організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів в Україні, з урахуванням прогресивних ідей досвіду США теоретично обґрунтовано й розроблено зміст навчального спецкурсу «Система підвищення кваліфікації вчителів у США», для реалізації якого створений навчально-методичний комплекс, що охоплює навчальну програму, методичні рекомендації та посібник, адресований студентам вищих педагогічних навчальних закладів, учителям-практикам, керівникам і слухачам установ післядипломної педагогічної освіти. Усе це сприяє їх ознайомленню з теоретичними основами організації навчального процесу в системі

підвищення кваліфікації вчителів у США, розширенню їхнього світогляду та поглибленню знань про особливості неперервного професійного розвитку, що допомагає вчителям організувати власний професійний розвиток, використовуючи досвід США.

Учитель, незалежно від педагогічного стажу роботи, повинен бути не тільки майстром своєї справи, а й постійно вдосконалювати власні професійні знання й уміння, мати широкий світогляд, бути обізнаним із сучасними досягненнями в багатьох сферах життєдіяльності.

Проведене дослідження не охоплює всіх аспектів порушеної проблеми, тому подальший науковий пошук може бути спрямований на поглиблений порівняльно-педагогічний аналіз змісту післядипломної педагогічної освіти США й України; обґрунтування умов удосконалення професійного розвитку вчителів упродовж педагогічної кар'єри; докладний аналіз впливу інформаційно-комунікаційних технологій і професійних навчальних спільнот на професійне вдосконалення вчителів; дослідження підходів до організації навчального процесу вчителів на різних етапах професійного вдосконалення.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Бондарук Я. В. Міжнародні освітні програми та проекти в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників / Я. В. Бондарук // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. – Випуск 206. – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2011. – С. 5–7.

2. Бондарук Я. В. Освітні реформи США як один із головних факторів впливу на організацію навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у ХХ ст. / Я. В. Бондарук // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. – № 34 (247). – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2012. – С. 10–14.

3. Бондарук Я. В. Система підвищення кваліфікації: проблеми та перспективи розвитку в післядипломній освіті вчителів / Я. В. Бондарук // Наукові записки. – Випуск 103. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. Володимира Винниченка, 2012. – С. 57–64.

4. Бондарук Я. В. Особливості організації системи підвищення кваліфікації вчителів у світовій практиці / Я. В. Бондарук // Вісник Черкаського університету. – Серія: Педагогічні науки. – № 21 (234). – Черкаси : Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2012. – С. 9–13.

5. Бондарук Я. В. Програми підтримки вчителів-початківців як початок неперервного професійного розвитку в системі підвищення кваліфікації вчителів у США / Я. В. Бондарук // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [гол. ред.: М. Т. Мартинюк]. – Умань : ПП Жовтий О. О., 2012. – Ч. 3. – С. 15–21.

6. Бондарук Я. В. Аналіз рекомендацій міжнародних організацій щодо вдосконалення навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів / Я. В. Бондарук // Вісник Черкаського університету. – Випуск 24. – Серія: Педагогічні науки. – Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2012. – С. 20–24.

7. Бондарук Я. В. До питання організації очно-дистанційної форми підвищення кваліфікації вчителів / Я. В. Бондарук // Вісник Черкаського університету. – Випуск 21 (274). – Серія: Педагогічні науки. – Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2013. – С. 29–32.

8. Бондарук Я. В. Проблема ресертифікації в системі підвищення кваліфікації вчителів / Я. В. Бондарук // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – № 2 (15). – 2013. – С. 124–126.

Навчально-методичний посібник

9. Бондарук Я. В. Система підвищення кваліфікації вчителів у США: [навч.-метод. посібник] / Я. В. Бондарук. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2012. – 131 с.

Матеріали й тези доповідей на конференціях

10. Бондарук Я. В. Програми підтримки вчителя-початківця як перший крок до неперервного підвищення професійної кваліфікації (досвід США) / Я. В. Бондарук // Наука України. Перспективи та потенціал: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної заочної конференції (м. Запоріжжя, 22–24 лютого 2012 р.). – Запоріжжя: Всеукраїнське громадське об'єднання «Нова освіта», 2012. – С. 120–121.

11. Бондарук Я. В. Шляхи вдосконалення системи підвищення кваліфікації вчителів у США / Я. В. Бондарук // Инновационная научная деятельность: материалы XIV Международной научно-практической конференции (г. Горловка, 27–28 октября 2011 г.). – Горловка, 2011. – С. 36–37.

12. Бондарук Я. В. Аналіз поняття «підвищення кваліфікації вчителів» у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених / Я. В. Бондарук // Десяті Міжнародні ювілейні Захаренківські педагогічні читання «Науково-педагогічна спадщина О. А. Захаренка як джерело виховання молодого покоління»: збірник матеріалів. 2 лютого 2012 року / за заг. ред. проф. Десятова Т. М. – Черкаси: вид. від ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2012. – С. 11–12.

13. Бондарук Я. В. Підходи до організації навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів у світі / Я. В. Бондарук // «Психологія та педагогіка: теоретичні та методологічні проблеми сучасної освіти»: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, Україна, 5 травня 2012 року). – Львів: «Львівська педагогічна спільнота», 2012. – С. 50–51.

14. Бондарук Я. В. Напрями реформування системи підвищення кваліфікації вчителів у США / Я. В. Бондарук // Міжнародна науково-практична

конференція «Наукові дослідження сучасності»: збірка наукових праць. – Випуск 4. – К. : НАИРИ, 2012. – С. 64–65.

15. Бондарук Я. В. Колективна співпраця як одна із умов якісної організації сучасної системи підвищення кваліфікації вчителів у США / Я. В. Бондарук // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Педагогіка А. С. Макаренка в полікультурному освітньому просторі», присвяченої 125-й річниці з дня народження А. С. Макаренка (м. Полтава, 12–14 березня 2013 року) / за заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава, 2013. – С. 26–27.

16. Бондарук Я. В. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на систему підвищення кваліфікації вчителів у США / Я. В. Бондарук // Придніпровські соціально-гуманітарні читання : матеріали Дніпропетровської сесії II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Дніпропетровськ, 22 лютого 2013 р.) : у 6-ти частинах. – Д. : ТОВ «Інновація», 2013. – Ч. 3. – С. 19–21.

17. Бондарук Я. В. Аналіз проблем розвитку вітчизняної системи підвищення кваліфікації вчителів / Я. В. Бондарук // Науковий діалог «Схід-Захід» : матеріали Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю. (м. Кам'янець-Подільський, 10 липня 2013 р.) : у 4-х частинах. – Д. : ТОВ «Інновація», 2013. – Ч. 3. – С. 99–101.

Статті, опубліковані в зарубіжних наукових виданнях

18. Бондарук Я. В. Федеральный закон «Ни одного отстающего ребенка» как новая стратегия улучшения профессионального усовершенствования учителей в США / Я. В. Бондарук // Вектор науки Тольяттинского государственного университета. – Серия: Педагогика, психология. – № 4 (11). – 2012. – С. 29–32.

АНОТАЦІЯ

Бондарук Я. В. Організація навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. – Черкаси, 2013.

Дисертацію присвячено проблемі організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів у США. На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених із питань післядипломної педагогічної освіти окреслено теоретичні підходи до з'ясування сутності базових понять «неперервна освіта», «післядипломна педагогічна освіта», «підвищення кваліфікації вчителів». Проаналізовано основні проблеми розвитку й організації підвищення кваліфікації вчителів упродовж педагогічної кар'єри. Досліджено діяльність міжнародних організацій, спрямовану на констатацію й розв'язання проблем, зв'язаних із післядипломною педагогічною освітою в різних країнах

світу. Обґрунтовано причини реформування системи післядипломної педагогічної освіти в США, окреслено сучасні напрями професійного розвитку вчителів.

Схарактеризовано специфіку функціонування сучасної системи підвищення кваліфікації вчителів у США. Описано особливості професійного розвитку вчителів на різних етапах підвищення кваліфікації в США, виконано порівняльний аналіз післядипломної педагогічної освіти в США й Україні.

Для реалізації можливостей творчого використання прогресивних ідей американського досвіду щодо організації навчального процесу в системі підвищення кваліфікації вчителів розроблено зміст навчального спецкурсу «Система підвищення кваліфікації вчителів у США», створено навчально-методичний комплекс, що охоплює навчальну програму, методичні рекомендації та посібник, адресований студентам педагогічних вищих навчальних закладів, учителям-практикам, керівникам і слухачам закладів післядипломної педагогічної освіти.

Ключові слова: навчальний процес у системі підвищення кваліфікації вчителів, післядипломна педагогічна освіта, професійний розвиток, неперервна освіта, прогресивні ідеї американського досвіду в Україні.

Бондарук Я. В. Организация учебного процесса в системе повышения квалификации учителей в США. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Черкасский национальный университет имени Богдана Хмельницкого. – Черкассы, 2013.

Диссертация посвящена решению проблемы организации учебного процесса в системе повышения квалификации учителей в США. Анализ научных трудов зарубежных и украинских ученых по вопросам последипломного педагогического образования способствовал изучению теоретических подходов к определению понятий «непрерывное образование», «последипломное педагогическое образование», «повышение квалификации учителей». Проанализированы проблемы развития и совершенствования профессионального развития учителей на протяжении всей педагогической деятельности. Изучена деятельность международных организаций, которые исследуют проблемы последипломного педагогического образования в разных странах мира.

Выявлены методические аспекты организации учебного процесса в системе повышения квалификации учителей в США. Обозначены современные тенденции профессионального развития учителей и условия их реализации в образовательной системе. Обоснованы теоретические основы профессионального развития учителей в американской системе повышения квалификации, которые заключаются в адаптации национальных образовательных традиций и государственных стандартов профессионального

развития учителей к образовательным потребностям и возможностям каждого штата. Определено, что модернизация системы повышения квалификации учителей в США связана с экономическими, культурными, образовательными изменениями в стране.

Обозначены этапы повышения квалификации учителей в США (участие в программах поддержки начинающих учителей; непрерывное профессиональное развитие, направленное на прохождение программ подготовки учителей-магистров в сфере образования, и периодическую ресертификацию). Дана характеристика этапам повышения квалификации учителей в США.

Обучение за программами поддержки начинающих учителей организовано в форме менторства, наставительных сессий, обсуждений педагогических проблем с администрацией школы, коллективного планирования уроков, повторного оценивания профессиональных знаний и умений и с целью получения постоянного педагогического сертификата.

Ресертификация предусматривает прохождение программ подготовки учителей-магистров и индивидуальных образовательно-профессиональных программ (разные формы и виды работы с целью повышения квалификации).

Основываясь на изучении программ повышения квалификации учителей в США, выявлено, что активный познавательный процесс, формирующий научно-исследовательскую деятельность, есть основой для качественного профессионального развития учителей на протяжении всей педагогической карьеры.

Обозначены разные цели профессионального развития учителей в США, которые зависят от индивидуальных, профессиональных возможностей каждого учителя и от возможностей, связанных с местом работы.

Осуществлен сравнительно-педагогический анализ системы повышения квалификации учителей в США и Украине, который позволил обосновать возможность использования идей американского опыта в сфере последипломного педагогического образования в системе повышения квалификации учителей в Украине.

Вопросы организации учебного процесса в системе повышения квалификации учителей Украины, в контексте прогрессивных идей опыта американской системы последипломного педагогического образования отражены в содержании учебного спецкурса «Система повышения квалификации учителей в США» и учебно-методическом комплексе к этому спецкурсу (обучающая программа, методические рекомендации, пособие, предназначенное для студентов высших педагогических учебных заведений, практикующих учителей, руководителей и слушателей учреждений последипломного педагогического образования).

Ключевые слова: учебный процесс в системе повышения квалификации учителей, последипломное педагогическое образование, профессиональное развитие, непрерывное образование, прогрессивные идеи американского опыта в Украине.

Bondaruk Y. V. Organization of teachers' training process in the system of teachers' professional development in the USA. – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Pedagogy, speciality – 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy. – Cherkasy, 2013.

The thesis is devoted to the solution of the problem of the organization of teachers' training process in the system of teachers' professional development in the USA. The analysis of scientific works of foreign and Ukrainian scientists in the sphere of postgraduate pedagogical education is directed to the research of theoretical approaches to the definition of the concepts of “continuous education”, “postgraduate pedagogical education”, and “teachers' professional development”. Problems of the development and improvement of teachers' professional development during the period of the pedagogical career are studied. It also investigates the International organizations' activities, which explore problems of postgraduate pedagogical education all over the world.

Methodical aspects of the organization of the training process in the system of teachers' professional development in the USA are determined. Reasons that cause the reformation of the American pedagogical system are defined, contemporary directions of teachers' professional development and conditions of their realization in the educational sphere are analyzed. The paper bases theoretical background of teachers' professional improvement in the American system of teachers' professional development. This background is the adaptation of National Educational Traditions and National Standards for Teacher's Professional Development to educational needs and possibilities of every State in the USA.

It determines stages of teachers' professional development in the USA. They are Beginning Teacher Support Programs and continuous professional development directed to the training in Master's Degree in Education Programs and recertification. The effectiveness of professional development programs which provide teachers' continuous education and their preparation to possible changes in the educational sphere are characterized.

The paper presents the comparative analysis of the system of teachers' professional development in the USA and Ukraine. This analysis helps to determine possibilities to use ideas of the American experience in the sphere of postgraduate pedagogical education in Ukraine.

It also determines and theoretically substantiates the content of the specialized course “The System of Teachers' Professional Development in the USA”, offering a program and an educational-methodical manual for teachers and students.

Key words: training process in the system of teachers' professional development, postgraduate pedagogical education, professional development, continuous education, progressive ideas of American experience in Ukraine.